

عنوان مقاله:

بازخوانی محتوایی نقوش سفال نیشابور در قرن چهارم هجری با محوریت باورهای مذهبی و پیش‌گویی‌های نجومی

محل انتشار:

پژوهشنامه خراسان بزرگ، دوره 7، شماره 25 (سال: 1395)

تعداد صفحات اصل مقاله: 14

نویسنده:

حجت‌اله عسکری الموتی

خلاصه مقاله:

گستره‌ی متنوعی که از نقش‌پردازی سفالینه‌های نیشابور موجود است، بررسی‌هایی با گرایش‌های مختلفی به همراه داشته است. عمده این تحقیقات با متکی بر نقش و فرم است، یا در پی تحلیل محتواست. در بررسی فرم و شکل ظاهری، بن‌مایه‌های بصری این نقوش در ایران باستان و سایر فرهنگ‌ها و ادیان و بسترهایی از این قبیل مورد توجه بوده‌اند. در حیطه‌ی محتوا، بازخوانی عقاید باستانی در نقش مایه‌ها همواره مورد تأکید محققان در سفال نیشابور قرار گرفته است. در این مقاله، گروهی از ظروف سفال منقوش نیشابور که دارای اشتراکات در اجزای نقش و ترکیب بندی هستند به صورت هدفمند انتخاب شده‌اند. علی‌رغم اهمیت نهضت بازگشت فرهنگ ایرانی و بخصوص اثرگذاری شاهنامه فردوسی، این‌جا متون و اقوالی مورد توجه قرار دارند که مستقیماً از طبقات عامه مردم و باورهای بعضاً خرافی اما مهم حرفی زده‌اند. همین منابع فرضیات تحقیق را نیز شکل داده‌اند: از جمله سلسله‌ای از پیش‌گویی‌های نجومی که در پیوند با اعتقادات آخرالزمانی، جهت تحقیق - یا فرضیه - را برای تحلیل نقوش مشخص می‌کند. روش مطالعه آثار بر مبنای روش‌های کیفی توصیفی - تحلیلی بوده است. هدف از شکل‌گیری این مطالعات، بازخوانی محتوایی سفال نیشابور و تصحیح تلقیاتی موجود از تاریخ سفال ایران در سده‌های نخست اسلامی در ایران است. در نتیجه‌ی تحقیق، مشخص شد که اگر مطابق نظر ریچارد بولیت سفال منقوش نخودی نیشابور، یک مرحله بعد از ظروف کتیبه‌ای تولید شده باشد و یا تولید آن‌ها در قرن چهارم هجری قمری افزایش معناداری یافته باشد؛ می‌توان طیف سفال منقوش را به گونه‌ای تفسیر کرد که وجوه کارکردی متفاوتی داشته باشد. یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد که اگر از دریچه‌ی باورهای آخرالزمانی و پیش‌گویی‌های نجومی که عموماً شکل خرافی پیدا کرده‌اند به موضوع نگریسته شود، روابط میان اجزای نقوش از حالت صرفاً بصری و شبه‌سازمانی به یک نظام رمزگانی قابل‌تعبیر هستند. به نظر می‌رسد که ترکیب نقش پرنده-کیوتر- و بزغاله، بازتاب اندیشه‌های پیشا اسلامی نیستند. بلکه در امتزاجی از باورهای آخرالزمانی و پیش‌گویی‌های نجومی، وقوع رجعت یک منجی - مثلاً ابومسلم - یا گروهی از منجیان در افتران مثلثه‌ی خاکی در برج جدی را گزارش می‌دهند که به زودی در آغاز قرن پنجم هجری به وقوع می‌پیوست.

کلمات کلیدی:

لینک ثابت مقاله در پایگاه سیویلیکا:

<https://civilica.com/doc/2030348>

